

ИНТЕРЕСНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЯПОНСКИЯ СТИЛ НА УПРАВЛЕНИЕ

Институтът за следдипломна квалификация (ИСК) при УНСС в сътрудничество и с непосредствената помощ на Японската агенция за международно сътрудничество (ДЖАЙКА) подготви и издаде книга,* която бих нарекъл незаменим наръчник за ефективно управление на икономиката, както и за други сфери на обществото. Признавам, че макар и да знаех за изумилите света постижения на Япония, за толерантността и трудолюбието на нейният народ, онова, което прочетох, наистина предизвика у мен размисъл и стимул да напиша оценка за нея. Трябва да подчертаем, че монографията нямаше да бъде реалност без инициативата и усилията на доц. д-р. Марчо Марков - директор на ИСК и декан на Общикономическия факултет на УНСС.

За да може читателите да получат по-широка и конкретна информация за съдържанието на книгата, най-напред ще посоча някои от анализирани теми в отделните раздели, а именно: "Глобален мениджмънт и маркетинг - японският опит"; "Съвременен японски мениджмънт"; "Конкурентни стратегии на японските компании на световния пазар"; "Бизнес-етика в Япония"; "Ресторант "София" в Токио – ново предизвикателство пред компанията "Мейджи"; "Успешната туристическа стратегия на Юфуни"; "Нови аспекти в развитието на закрилата на интелектуалната собственост в Япония"; "Модернизацията на Япония и Юкичи Фукузава"; "Японските потребителни кооперации - от миналото към бъдещето"; "Тенденции в поведението на японските потребители" и др. Точното назоваване на основните теми, разработени в отделните раздели, показва многообразието на анализирани проблеми. Такъв подход ще даде възможност на читателя да получи по-цялостна информация, съответстваща на неговите конкретни интереси.

Авторите (шестима преподаватели от УНСС и един японски професор) след анализ формулират многозначителни изводи, отнасящи се до дейността на отделни стопански и други субекти, за отношението на японците към техните задължения, всеотдайния труд, усилията и самодисциплината, които те проявяват в своята работа при безупречно спазване на установения ред и правила.

Японците са продукт на уникална цивилизация. Техните ценности и стандарти са резултат от стотици години на силно религиозно и метафизическо въздействие. И поради това, за да бъдат разбрани в съвременните условия, е необходимо да се познава религиозното и философското им минало. Проучванията показват, че етичните ценности в

* *Иван Стойчев и колектив*. Глобален мениджмънт и маркетинг – японският опит (на български и английски език). С.: УИ "Стопанство", 2008, 263 с.

японската бизнес-система са формирани под влияние на три основни традиции: шинто, конфуцианската и будистката етика, които са дълбоко въткани в целостта на обществото и неговата история. Японците ги възприемат едновременно като философия, религия и идеология.

Известно е, че Япония за по-малко от 50 години се превърна от буквално срината и доведена до бедност страна в световна икономическа сила. Този успех е безпрецедентен в историята. Причините са различни и многобройни, но най-важната движеща сила са частните компании и техните бизнес-лидери. Това е първата азиатска държава, която се индустриализира изцяло, построи производствена база на коренно различна социална система от западната.

Компаниите в тази страна са социални организации, съобщества, чиято цел е да осигурят благополучието на членовете на обществото и заедно с това да отговорят на изискванията за ефективно икономическо развитие.

През 50-те години на XX век в практиката на Япония се създаде т. нар. мениджмънт в японски стил, който включва вземане на решения с взаимно съгласие, гарантирано развитие на работещите, определянето на техните заплати и професионално издигане в зависимост от трудовия им стаж (специално подчертавам този принцип – б.а., И.Г.).

Ключово значение за по-нататъшните успехи в развитието на страната имат постиженията ѝ в научните изследвания и разработки. Впечатляващ е фактът, че тук разходите за научни изследвания и разработки в процент от БВП от няколко години е най-висок в света.

Един от стълбовете на японското икономическо чудо е стилът на управление, който се характеризира с доживотна заетост и споменатото вече професионално израстване, основано на стажа. Чрез процес на взаимно подпомагане японските практики на заетост създават атмосфера на стабилност и сътрудничество, което е в интерес и на работници, и на работодатели.

Друг стълб на бързия икономически растеж в Япония след военните години е уникалната ѝ финансова система. Основните черти на тази система са наличието на "главни" банки, кръстосани акционерни дружества и "съпътстваща" мрежа от специализирани финансови институции, всяка от които действа в рамките на ограничена област. Начело на "конвоя" е Министерството на финансите. Съществуването на основни банки и кръстосани акционерни дружества стабилизира корпоративния мениджмънт и дава сигурност на компаниите по отношение на капиталовите инвестиции.

Колективизмът и дълготрайните взаимоотношения, основани на доверие, са друга съществена черта на японския стил на управление. В много отношения корпорацията не е само продължение на обществения живот, а своеобразен център за японския служител. Взаимоотношенията в

общността се изграждат в атмосфера на сътрудничество, колективизъм и доброволност. Те от своя страна се основават на негласност, дълготрайност и доверие. Фирмата може да се определи като една от най-важните части на обществената мрежа. Останалите включват връзките между компаниите-майки и филиалите им, големи организации и техните подизпълнители и доставчици, компаниите и техните служители, основните банки и корпоративните им клиенти и компаниите и техните общности. И пак трябва да повторя, че взаимоотношенията в тези възлови звена се основават на взаимното доверие. Освен това господства убеждението, че те ще бъдат поддържани дълго, което от своя страна е предпоставка интересите във всяко звено да съвпадат с интересите на другите звена в мрежата. Но членството в общността не означава непременно загуба на независимост, необходима, когато възникне конфликт, при който интересите на по-голямата комунална единица доминират. Вътре във всяко звено мениджърите се смятат за представители на служителите, а служителите от своя страна постоянно следят работата на управителите и поемат ролята на ръководство от акционери.

Тези характерни черти на японския стил на управление създават условия за бърз и стабилен икономически растеж и утвърждават страната като една икономическа суперсила. Целта на управлението е да създаде условия и предпоставки за сигурна работа на хората, които пък приемат подобряването на бизнес-показателите като абсолютна необходимост. Така че растежът, резултатите се смятат за по-важни от доходите им, защото именно растежът позволява системата за повишаване според стажа да функционира и да осигурява дългосрочна работа.

Много важна черта на японските компании е и тяхното тясно обвързване с процеса на научните изследвания и разработки, а сред най-често сочените конкурентни предимства е тоталният контрол на качеството.

Друга съществена характеристика на японския опит е обучението, ориентирано към практиката. Един от основните принципи при обучението е приоритет на усилията, а не на способностите. Японски университетски преподавател споделя: "Всеки студент има вродени способности, аз не мога да кажа какви са те, но това няма голямо значение за мен. По-важно е всеки студент да полага усилия за усвояване на определени знания и умения и тогава той може да постигне добър резултат!"

Представата ни за японския опит няма да бъде пълна без да отбележим нещо наистина уникално, изключително специфично за японците - те високо ценят и отдават особено голямо значение на етиката в мисленето, във всекидневното си поведение, в своите трудови и бизнес-отношения. Японската бизнес-етика не е егоистична или дори индивидуална, тя се гради на основата на общото съгласие. Японските компании

се развиват на тази основа, а не на базата на индивидуалното мислене. Нещо повече, те дори стигат още по-далеч в утвърждаването на такова съгласие в бизнеса. Японците се интересуват най-вече от доброто на цялата нация, а не единствено и само от индивидуалната печалба. И тук искам да припомня казаното от един от най-популярните американски президенти Джон Ф. Кенеди: "Не мислете какво може да получите от тази страна, а какво може да й дадете вие!" Този съдържателен призив, който по същество съвпада с японското мислене, е поучителен за нас – гражданите на България, защото като правило подхождаме потребителски – с искания към държавата, без да се вглеждаме в себе си, в задълженията си и в онова, което всеки дава за държавата и за обществото.

Впечатляващи са още много анализи и илюстрации с конкретни примери за японския опит, но е невъзможно да се опише всичко в това кратко изложение. Широтата, дълбочината и ползата от тази книга могат да се усетят и разберат само ако човек я прочете. Необходимо е още веднъж да подчертаем, че по своето съдържание монографията е изключително полезна за страни като България - нови членове на ЕС, които имат да решават широк кръг от проблеми, свързани с модернизацията на икономиката, както и с реалното утвърждаване на пазарните и демократичните принципи.

Доц. д-р Иван Гаврилов